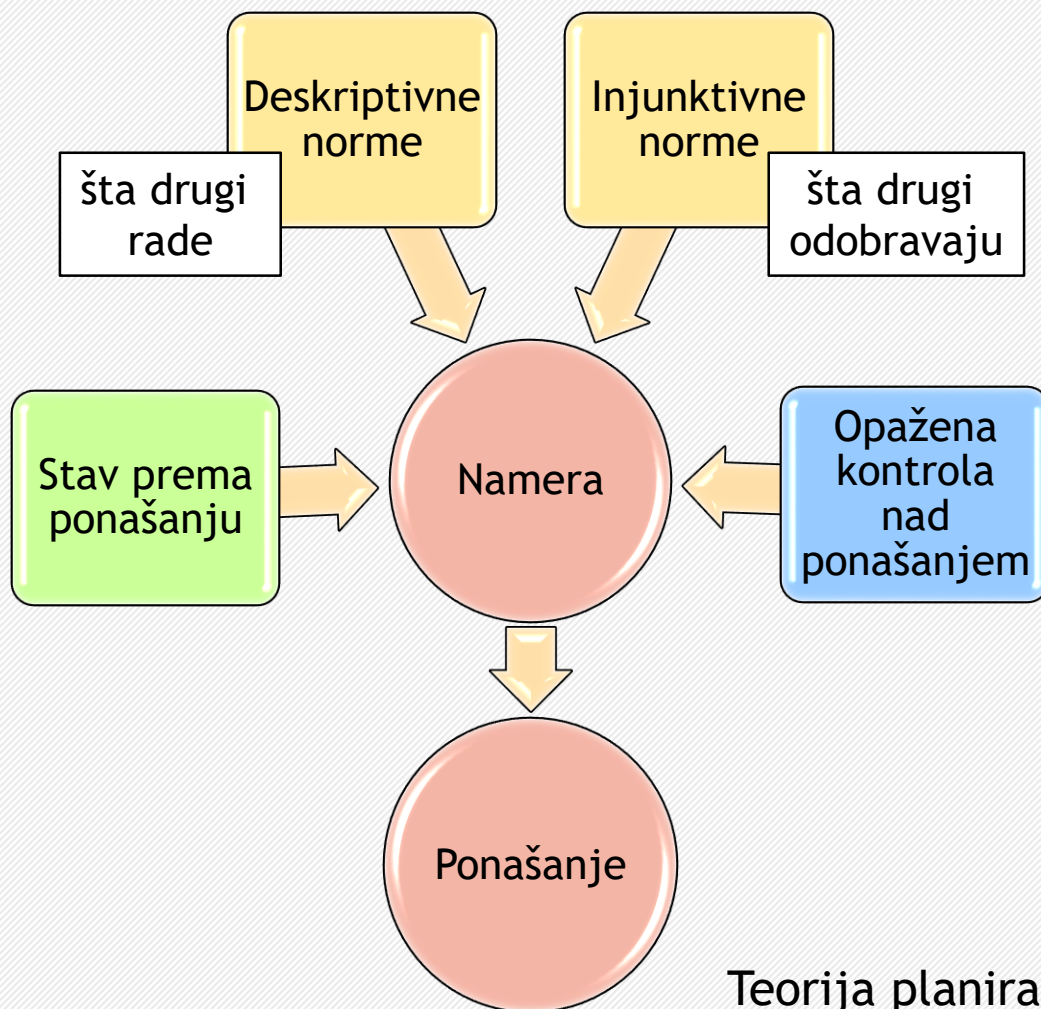

Uloga socijalnih normi u promeni ponašanja

Primenjena socijalna psihologija

19. novembar 2018.

Aleksandra Lazić

Teorija planiranog ponašanja
(npr. Ajzen, 1985) +
Teorija normativnog ponašanja
(npr. Cialdini, Kallgren, & Reno, 1991)

Šta drugi (ne) odobravaju vs. Šta drugi (ne) rade

3

PTC VESTI SPORT MAGAZIN TELEVIZIJA RADIO EMISIJE

POLITIKA REGION SVET SRBIJA DANAS HRONIKA DRUŠTVO EKONOMIJA KULTURA MERILA VREMENA VREME SERVIS

"Izlaznost mladih na birališta veća nego ikada ranije"

Šta drugi (ne) odobravaju vs. Šta drugi (ne) rade

4

N1

VESTI | BIZNIS | SVET | SPORT KLUB | LIFESTYLE | COOKING | SHOWBIZ | SCI-TEC

VESTI | 22.04.2016. | 12:58

f 1 | 8 0 | in 0 | 75

Istraživanja: Samo 10 odsto mladih glasa na izborima

Teorija normativnog ponašanja

(Cialdini et al., 1991)

5

Injunktivne norme

Propisuju kakvo bi stanje stvari trebalo da bude

Uverenja o tome šta većina drugih ljudi (ne) odobrava

Socijalno sankcionisanje

Deskriptivne norme

Opisuju stanje stvari kakvo zaista jeste

Opažanje toga kako se većina drugih ljudi zaista ponaša

Socijalno informisanje

Teorija normativnog ponašanja

(Cialdini et al., 1991)

6

Injunktivne norme

Propisuju kakvo bi stanje stvari trebalo da bude

Uverenja o tome kakvo stanje stvari bi trebalo da bude, + Ona norma koja je salijentna (u fokusu pažnje, vidljiva, istaknuta) biće ta koja će uticati na ponašanje

Socijalno sankcionisanje

Deskriptivne norme

Opisuju stanje stvari kakvo zaista jeste

Opisuje stanje stvari kakvo jeste, + Ona norma koja je salijentna (u fokusu pažnje, vidljiva, istaknuta) biće ta koja će uticati na ponašanje

Socijalno normisanje

Primena injunktivnih i deskriptivnih normi

7

Bacanje smeća na javnoj površini (Reno, Cialdini, & Kallgren, 1993)

Istaknutost normi

- 1) **Kontrolna grupa:** *Saradnik eksperimentatora samo prolazio pored učesnika*
- 2) **Deskriptivna norma istaknuta:** *Saradnik eksperimentatora na ulicu bacio kesu → skreće pažnju na stanje u okolini*
- 3) **Injunktivna norma istaknuta:** *Saradnik eksperimentatora pokupio kesu → skreće pažnju na socijalno neodobravanje zagađivanja smećem*

Zatečeno stanje na parkingu

veoma zagađeno smećem vs. potpuno očišćeno od smeća

Zavisna varijabla

Veliki letak stavljen iza brisača auta - da li učesnik baca letak na ulicu ili ga nosi sa sobom (jer u blizini nema kanti za smeće)

Primena injunktivnih i deskriptivnih normi

8

Bacanje smeća na javnoj površini (Reno, Cialdini, & Kallgren, 1993)

Stanje u okolini	Kontrolna grupa	Deskriptivna <i>Saradnik baca kesu</i>	Injunktivna <i>Saradnik kupi kesu</i>
čisto 	37%	11%	7%
zagađeno 	38%	30%	4%

% učesnika koji su zagađili okolinu

Primena injunktivnih i deskriptivnih normi

9

Opasnost od bumerang efekta

- **Bitno.** Dve grupe osoba koje primaju normativnu poruku:
  - a) stopa nepoželjnog ponašanja *iznad proseka*;
  - b) stopa nepoželjnog ponašanja *ispod proseka*.

Konzumiranje alkohola među studentima

(Wechsler et al., 2003; Perkins et al., 2005)

Deskriptivna normativna poruka o tome koliko *prosečan* student pije

Ako je primalac poruke student koji je *ispod proseka* po unosu alkohola, takva poruka može da ga nagoni da pije više kako bi bio sličniji drugima

Primena injunktivnih i deskriptivnih normi

10

Opasnost od bumerang efekta

- **Bitno.** Neprijatno stanje **reaktanse** se javlja ako osoba oseća da joj je ugrožena sloboda da izvodi neko ponašanje; osoba može da prekine to stanje upravo izvođenjem zabranjenog ponašanja (Brehm, 1966).

Konzumiranje voća među srednjoškolcima

(Stok et al., 2014)

Injunktivna norma

Većina srednjoškolaca misli da drugi srednjoškolci treba da jedu dovoljno voća

Injunktivna norma je negativno uticala na nameru učenika da jedu dovoljno voća

Primena injunktivnih i deskriptivnih normi

11

Potrošnja energije u domaćinstvu (Schultz et al., 2007)

Samo deskriptivna norma

Koliko su oni potrošili energije + koliko je prosečno domaćinstvo potrošilo

Deskriptivna plus injunktivna norma

ako je njihova potrošnja ispod prosečne (za pohvalu)

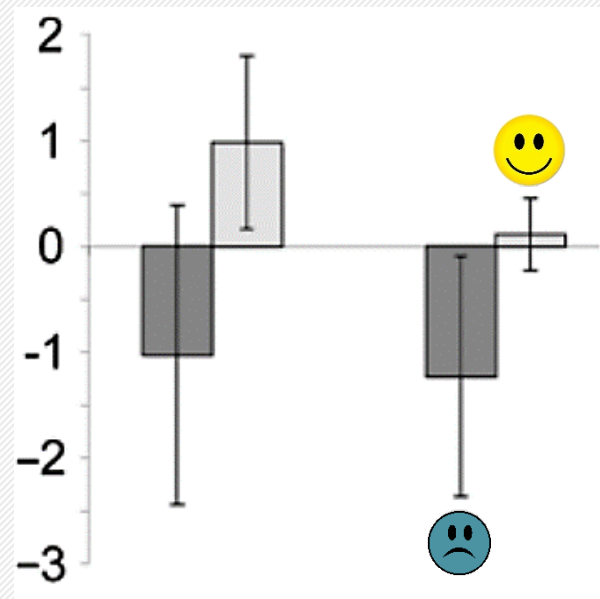
ako je njihova potrošnja iznad prosečne (za osudu)

Primena injunktivnih i deskriptivnih normi

12

Potrošnja energije u domaćinstvu
(Schultz et al., 2007)

Promena u potrošnji
energije (kWh)

Samo deskriptivni   Deskriptivni plus injunktivni

Fidbek

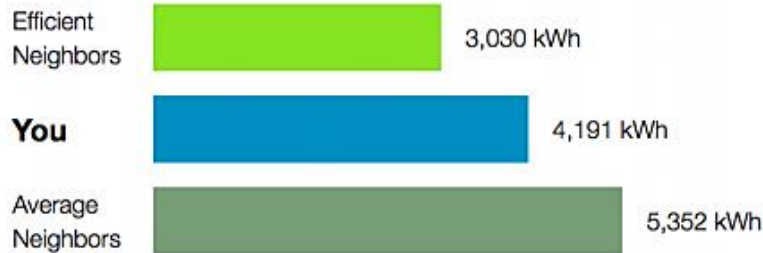
Potrošnja iznad proseka
Potrošnja ispod proseka

Primena injunktivnih i deskriptivnih normi

Štednja energije u domaćinstvu (Schultz et al., 2007)

13

Here's how you compare to neighbors

Jun 20, 2013 - Jul 21, 2013

You're compared with 10 homes within 6 mi of you that are a similar size (1,200 sq. ft.) and have gas heat. Efficient neighbors are the most efficient 20% of this group.
See back for details.

- Great
- Good**
- Using more than average

38% more electricity
than efficient neighbors

Primena injunktivnih i deskriptivnih normi

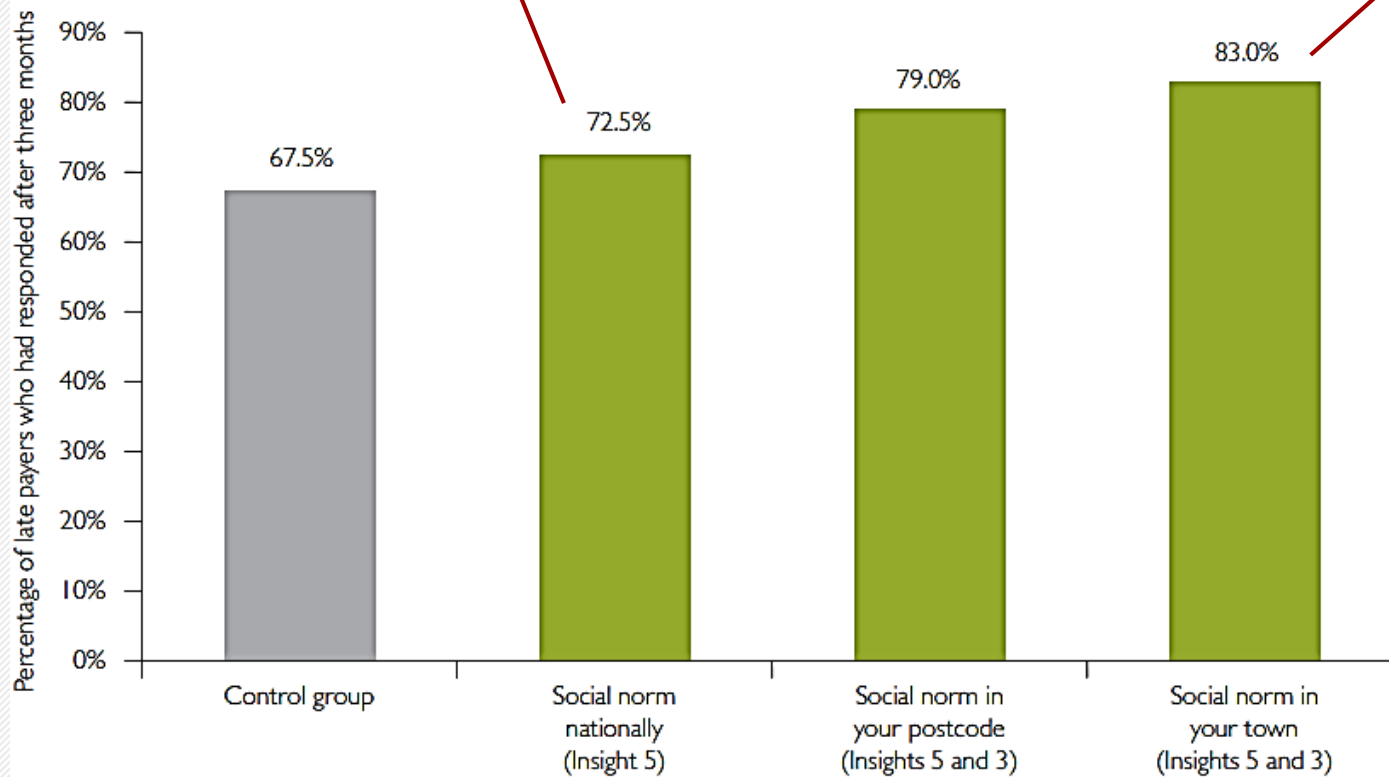
14

Plaćanje poreza

(Behavioural Insights Team, 2012)

„9 od 10 ljudi u **Britaniji** je platilo svoje poreze na vreme“

„Većina ljudi u **vašem gradu** je već platila porez“

BLIC > VESTI > DRUŠTVO

Evo gde u Srbiji najviše vakcinišu decu, a gde NAJMANJE

Zdravlje

U Srbiji MMR vakcinu primilo 94,3 odsto dece

TEMA

Više 60 odsto roditelja sa Starog grada nije vakcinisalo decu: Rizik od epidemije raste iz dana u dan

O?!

☁ 12°C
NOVI SAD

▶ Radio 0

Sve ve

Svako treće dete u Novom Sadu nije primilo MMR vakcinu

DOBRA VEST

NAGLO POVEĆAN BROJ VAKCINACIJA PROTIV BOGINJA: Dato duplo više MMR vakcina u odnosu na prva tri meseca prošle godine

Primena injunktivnih i deskriptivnih normi

16

Namera da se vakcinišemo (Lazić, ???)

- Kako saopštavanje niskog/visokog lokalnog obuhvata vakcinacijom deluje na individualnu spremnost na vakcinisanje?
- Kako komunicirati o obuhvatu kada je udeo vakcinisanih u zajednici visok, ali i dalje nedovoljan da se zarazna bolest eliminiše (kroz delovanje kolektivnog imuniteta?)

Sučeljavanje modela sebično-racionalnog izbora
spremnost na vakcinisanje je manja što je obuhvat viši jer se sa rastom obuhvata smanjuje individualna verovatnoća zaraze

i modela deskriptivnih socijalnih normi
spremnost na vakcinisanje je veća što je obuhvat viši...

Serijska eksperimenata + analiza sadržaja onlajn vesti o vakcinaciji

Dizajniranje preporuka za politike o **javnoj komunikaciji**

Literatura

17

- Ajzen, I. (1985). From intentions to actions: A theory of planned behavior. In J. Kuhl & J. Beckman (Eds.), *Action-control: From cognition to behavior* (pp. 11-39). Heidelberg, Germany: Springer.
- Behavioural Insights Team. (2012). *Applying behavioural insights to reduce fraud, error and debt*. Retrieved from https://38r8om2xjhl25mw24492dir-wpengine.netdna-ssl.com/wp-content/uploads/2015/07/BIT_FraudErrorDebt_accessible.pdf
- Brehm, J. W. (1966). *A theory of psychological reactance*. Oxford, England: Academic Press.
- Cialdini, R. B., Kallgren, C. A., & Reno, R. R. (1991). A focus theory of normative conduct: A theoretical refinement and reevaluation of the role of norms in human behavior. *Advances in Experimental Social Psychology*, 24, 201-234. doi:10.1016/s0065-2601(08)60330-5
- Perkins, H. W., Haines, M. P., & Rice, R. (2005). Misperceiving the college drinking norm and related problems: A nationwide study of exposure to prevention information, perceived norms and student alcohol misuse. *Journal of Studies on Alcohol*, 66, 470-478. doi:10.15288/jsa.2005.66.470
- Reno, R. R., Cialdini, R. B., & Kallgren, C. A. (1993). The transsituational influence of social norms. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64, 104-112. doi:10.1037/0022-3514.64.1.104
- Schultz, P. W., Nolan, J. M., Cialdini, R. B., Goldstein, N. J., & Griskevicius, V. (2007). The constructive, destructive, and reconstructive power of social norms. *Psychological Science*, 18, 429-434. doi:10.1111/j.1467-9280.2007.01917.x
- Stok, F. M., De Ridder, D. T., De Vet, E., & De Wit, J. B. (2014). Don't tell me what I should do, but what others do: The influence of descriptive and injunctive peer norms on fruit consumption in adolescents. *British Journal of Health Psychology*, 19, 52-64. doi:10.1111/bjhp.12030
- Wechsler, H., Nelson, T. E., Lee, J. E., Seibring, M., Lewis, C., & Keeling, R. P. (2003). Perception and reality: a national evaluation of social norms marketing interventions to reduce college students' heavy alcohol use. *Journal of Studies on Alcohol*, 64, 484-494. doi:10.15288/jsa.2003.64.484